

Ses. Adelė Baltrašiūnaitė

APIE MONSINJORĄ ALBERTĄ TALAČKĄ

Iš viso esu dirbusi prie trijų klebonų: Arlausko, Talačkos ir Krumpliausko. Prie Arlausko ir Talačkos po 20 metų. O vargonininkų net 10 praleidau, ir visi vis kitaip mokindavo giedot.

Atvažiavau į Anykščius 1948 m. sausio 3 d. Klebonas tada buvo V. Arlauskas. Pirmą kartą pamačiau didelę ir gražią bažnyčią. Buvau dar jauna, tik po pirmųjų įžadų. Iš pradžių dirbau visokius darbus, bet visą laiką labai norėjau būti siuvėja. Išsimokiau siūti, siuvau pasauliečiams, o kai mirė seselė, dirbusi bažnyčios skalbėja (tai vienuolė Ona Paškevičiūtė, valdžios nuteista už vaikučių katekizavimą), klebonas Arlauskas sako: siūk bažnyčiai. Tai buvo apie 1960 m. Iš pradžių bijojau, labai nenorėjau, bet turėjau klausyti, tai ir sutikau. Nuo albos iki tavalnių – ir siuvau, ir sukirpdavau, tada dar ir arnotus siuvinėt pradėjau, ir siūlus susipirkdavau. Labai nuo vaikystės mėgau siuvinėt, išmokau pati.

Prie klebono Arlausko išdirbau 20 metų, po to iš Rokiškio atkėlė Monsinjorą Albertą Talačką. Iškart aš jo bijojau. Kai tik atvažiavo, pasisiūliau padėt viską sunešt. Jis – nereikia, susinešim – ir taip griežtai! Aš parbėgau namo sunerimusi – vaje, koks „mandras“! Tada išvažiavau savaitei į Dusetas, pas sesę Emiliją, ten vyko remontas, sakau, nebesirodysiu. Maniau, jau manęs neberekės, gal turės ką priėmęs, bet pasikvietė, paprašė kad likčiau. Tada jau gerai sutardavom. Aš tavęs nepaleisiu, – sako.

Girdėjau, kad Monsinjoras tai labai nenorėjo į Anykščius, bet paskui prigijo. Jam labai gaila buvo iš Rokiškio išvažiuot. Paskui, manau, buvo patenkintas. Su žmonėm sekėsi.

Kai A. Talačka atėjo, jau buvo viskas apsiūta. Ir prieš išvažiuodama iš Anykščių dar visas vėliavas persiuvau. Buvo gerų žmonių – aukodavo vėliavoms, arnotams, stuloms, o aš tada siūdavau, siuvinėdavau. Tik paklausiu Monsinjoro – ar jūs imsit pinigų, ar aš, jis visada liepdavo man. Buvo „neskūpus“, viskam duodavo pinigų. Vėliavoms, arnotams nieko negailėdavo, sakydavo, tu viską daryk, aš pinigų duosiu. Taip Anykščiuose atsirado 10 vėliavų. Žmogus atneša pinigų kaip auką, o jis dažnai sakydavo – nešk Adelei, ji žinos, ką padaryt. O man juokdavosi – tu tik pinigų ateini... Sakydavau – aš ne sau, bažnyčiai. Beje, ir Troškūnams esu padarius arnotus. Visą skalbdavau, krakmolydavau, lygindavau – laiko mažai turėjau. Darbo buvo daug – taigi 4 kunigai buvo.

Aš su Monsinjoru tardavausi, kokios spalvos arnotas turi būti, o paskui jau pati išsiuvinėdavau – iškart pamačius medžiagą matydavau, kas labiausiai tiktų. Ir baldakimą persiuvau, nes buvo raudonas, o Monsinjoras griežtai sakė, kad baldakimas turi būti baltas. Jam buvo svarbu, kad bažnyčioj būtų viskas kaip reikia, kad būtų tvarkinga. To baldakimo raidės auksu buvo siuvinėtos, jas reikėjo nuardyt ir ant naujo baldakimo prisiūt iš naujo. Susiėmiau už galvos – raidės taigi lotyniškos, sumaišysiu, ne taip sudėsiu, paskui juoksis visi pamatę. Septynis mėnesius dirbau su talka: nuimi, paskui raidės reikia aplink apsiūt. Padariau, buvo patenkintas.

Ir švarkus berniokams kartu sutvarkėm – važiuvom į Kauną, rinkom modelį, o siuvau ne aš. Kai tie berniukai išėjo, kai nešė baldakimą su tais švarkais – kaip buvo gražu!

Monsinjoras visą laiką po truputėlį puošė bažnyčią. Kryžiaus keliai jo užsakymu išdrožti, jis ir kanauninkui J. Žitkevičiui užsakė paminklą. Vitražai irgi jo noru. Norėjo daryt žemai, bet bijojo, kad bus tamsi bažnyčia. Apie paveikslus gal ir pasakodavo, bet nežinau, kam. Labai su Algiu Ladiga bendravo, jam gal daugiausiai pasakodavo.

Paveikslus „Pijus X“ ir „Šv. Marija Goreti“ mūsų seselė Kriauciūnaitė, piešė, ji gal mėnesį čia pas mus išbuvo, čia ir valgydavo, ir gyvendavo pas mus kaip sesuo vienuolė. Pats Monsinjoras prašė jos – jis buvo matęs jos paveikslus, jam labai jie patiko. Vis sakydavo: kaip man čia ją prisiprašyt. Paskui dar užsakė ir „Prisikėlusį Kristų“, ir „Mariją“ – tuos iškeliamus paveikslus. Jam labai patiko „Šv. Marija Goreti“, sakydavo: žiūrėk, kokia ji nekalta. Jis ateidavo pažiūrėti, kaip piešdavo. Teodora už tuos paveikslus nieko iš jo neėmė, sako, tegu bus auka bažnyčiai.

Žinojau, kad turėjo didelę biblioteką, bet nemačiau, ko ten buvo. Visi gi kunigai turi bibliotekas, dvasinių knygų daug. Seselė Kazytė ir iš bibliotekos atsiųsdavo. Jei kam ir duodavo, tai paslapčiom.

Mus jungė darbas, Monsinjoras dar ir mano dvasios vadas buvo, o daugiau apie nieką labai ir nežinojau. Susitikdavom bažnyčioj, pasakydavo, ką dirbt ir viskas. Man nesvarbu kokie kunigai, aš visada labai greit nusileidžiu. Kaip jau norit, taip ir darykit. Jau nieko prieš nesakysiu. O su Talačka būdavo tikrai labai lengva sutart, jis toks taktiškas, sukalbamas visada būdavo, tylus, ramaus būdo. Kai reikėdavo ką nors bažnyčiai padaryti, pasiūti ar pataisyti, prašydavo švelniai, ramiai, niekada negirdėjau, kad žmonėms būtų blogą žodį pasakęs. Neklausydavo jokių „pletkų“. Geriau nusukdavo kalbą ar pasakydavo – ai, baikit, praeis... Apie kitus niekada nešnekėdavo. Buvo tylus, ramaus būdo, neklausydavo skundų, geriau pats eidavo ir padarydavo. Dirbo daug, savęs negailėdamas. Sakydavo, kad reikia dirbti dėl žmonių išganymo. Arlauskas tai toks smarkus, o jis – santūrus. Viską tvarkydavo geruoju. Jei kas, sakydavo – eik klaust kanauninko Žitkevičiaus, jis viską pasakys, kaip daryt. Žitkevičiui septynis mėnesius aš tarnavau, padėjau Mišias laikyt kambary, kai jis jau sirgo ir nebeidavo bažnyčion, mane paskyrė ir aš tarnavau.

Dėl maisto nieko nesakydavo, valgydavo viską. Šeiminkė jam vadovaudavo, net apibardavo. Aš jai sakiau – Vale, kaip tu gali taip ant kunigo rėkt. O jis pats tylėdavo, nueidavo kambariuos. Jis nesierzindavo, nes neklausydavo. Bet šiaip labai Valė juo rūpinosi, labai prižiūrėjo. Visko būdavo – pavyzdžiui, šeiminkė papykus užsuka vandenį. Sakau, klebone, atlaidai, ką daryt, vandens reikia. Tai jis sakydavo – ai, aš atnešiu, nekreipk dėmesio, nesierzink. Jei ką, užstodavo ir mane, atvirų konfliktų vengdavo. Pats neišitraukdavo į jokių nesutarimų. Pikto

niekad nemačiau, susinervavusio smarkiai irgi. Kunigai gi valdosi, o jis ypatingai. Jei kas ne taip, žiūrėk, jau vaikšto po šventorių, „rožančių“ kalba, tada jau jo netrukdyk.

Prisimenu, Monsinjoras nemėgo, kai merginos trumpais sijonais vaikšto. Kai pamatydavo, kad sijonas labai trumpas, iš klausyklos išbėgdavo. Sakydavo – negaliu pakęst.

Atrodė gražiai, jaunatviškai. Po Anykščius važiuodavo motociklu. Sakydavau – užsimušit, įsigykit mašiną. Paskui ir įsigijo. Pas bites važiuodavo – buvo labai geras bitininkas.

Kartą, kai Monsinjoras važiavo į kapus aplankyti savo mirusios sesers kapo, du jaunuoliai Jurzdike, netoli krautuvės sustabdė jo mašiną ir paprašė pinigų. „Tokie jauni ir prašot, reikia užsidirbti“, – atsakė Monsinjoras. Tie trenkė jam per galvą. „Nebeatsimenu, kaip važiavau, turbūt angelas vairavo“, – vis pasakodavo Monsinjoras. Blogai, kad kai sumušė, tai nesigydė. Būtų gydėsis, būtų senatvėj ne taip sunku buvę.

Nesigydė ir kai anksčiau buvo susirgęs. Aš kur nereikia vis įsikišu, tai ir tada įsikišau. Kartą ateinu – sesuo verkia, šeiminkė – ji irgi tokia skysta buvo – irgi verkia. Tai, sakau, ko verkiat, ko nesirūpinat, taigi yra dar Kaunas ir Vilnius, reikia kreiptis. Jis turėjo strumą. Sako, aš mirsiu, jau testamentą darė. O aš niekaip nesupratau, kodėl kiti kunigai nesirūpina jo sveikata. Pasakiau Monsinjorui, kad reikia važiuoti į Kauną, ten geresni gydytojai, taip manė ir kanauninkas J. Žitkevičius. Tuo metu Kauno klinikoje dirbo viena mūsų seselė ir žinojo daktarę, kuri gydo kunigus. Sakau, aš važiuoju į Kauną. Ir aš kitą dieną sulaksčiau, susiradau daktarę, ir ji liepė atvežt. Tai dar Ukmergėj užvažiavom pas notarę ir sudarė testamentą. Išgulėjo ligoninėj gal tris savaites. Monsinjoras man buvo labai dėkingas, sako: kuo aš tau atsilyginsiu. Sakau, man nieko nereikia, tik „Sveika, Marija“ sukalbėkit. Man nieko nereikia, tik kad sveikas sugrižtų.

Buvo įvairių vikarų, kai kurie mažai tepadėdavo. Jis man sakydavo: „Žiūrėk, Adele, pas ligonius šį mėnesį vikaras nebuvo. Tekdavo man pačiam eiti, įsakyti negalėdavau“. Aš jam vis sakydavau, kad žiūrėtų savo sveikatos, nes labai reikalingas šioje parapijoje. Nebuvo kada jam pailsėt. Vikarams nieko nesakydavo, kad daugiau dirbtų, sakydavo: „Man geriau pačiam padaryt, negu kitą pasiųst“. Kai kuris nors pramiegodavo, visada mane siųsdavo, pats neidavo. Tokie pasiaukojantys veža kol gali...

Mes, vienuolės, namuose turėjom koplyčią, kartą per mėnesį ateidavo šv. Mišių aukot. Seserys jį labai mylėjo, jis pagerbdavo mus ateidamas, pabūdamas, pašnekėdamas. Jei kuri sirgdavo, tai aplankydavo.

Šv. Mišiose skaitydavo Šventąjį Raštą labai aiškiai, su paaiškinimais, teisingai. Būdavo malonu klausytis jo pamokslų. Ne „iš gyvenimo“, bet iš Švento Rašto pamokslus sakydavo. Labai gilūs, ne buitiniai.

Aš rinkdavau jaunuolius procesijoms, ir vaikus rinkdavau, kalbindavau, vieną kitą pamatau, o tada vienas per kitą susižino ir ateina mokytis, gėlių barstyt... Buvo užpuolę finansai, kibo dėl to, kad moko vaikus, norėjo apmokestint. Aš vaikus irgi mokiau paslapčia. Kartą sužinojau, kad į šv. Mišias ateis bent keli žmonės. O jis visada prieš šv. Mišias pasakydavo pamoksluką. Tai tada per šv. Mišias sakė, o niekas negali kibti prie Mišių. Sakau vaikams, kad būkit ramūs, jei svečius pamatysit, nekreipkit dėmesio. Aš prie vaikų nebuvo. Po šv. Mišių motinos laukia vaikų, o aš nuo vargonų stebėjau – kas pasakys, kad mokau, gal vaikai su motinom atėjo. Po šv. Mišių jį vertė pasirašyt, kad mokina vaikus, bet jis griežtai atsisakė. Pasakė, kad jis visiems kalba per šv. Mišias, kartu ir vaikams, nes kaip kunigas turi tokią teisę. Tai tie iš finansų papyko, sako, negalima su juo susišnekėt. Tada dar labai motinos juos užpuolė, kad jų vaikus seka.

Kunigas Janulis tada buvo vikaras, o jisi buvo labai smarkus. Sako, kokią teisę turi drausti, per pamokslą kaip režė, net pats jau buvo išsigandęs, sakė, jau įkliūsiu...

Atgimimo metais Monsinjoras prašė, kad dirbčiau mokykloje. Sakė – tu mokykis, mes, kunigai, neturim laiko dėstyti. Iš karto buvo sunku, aš nebuvo specialistė, ketverius metus lankiau tikybos, katechetų kursus Panevėžyje. Kartu dar ir Senojo Testamento mokiausi. Pradėjau dirbti mokykloje 1991 m. Pirmiausia kaime, į tris pradines mokyklas važinėjau, paskui perėjau į Antano Baranausko mokyklą. Iš karto Monsinjoras čia dėstė, o paskui 10 metų jau aš. Sekėsi neblogai, vaikučiai mane labai mylėjo ir aš juos mylėjau. Pasiuvau mokyklai vėliavą, išsiuvinėjau ir direktorei herbą.

Susikūrė ateitininkų būrelis, Monsinjorą paskyrė pirmininku. Vadovauti padėjo kunigas Simas Maksvytis. Dažnai tekdavo važiuoti į paskaitas Vilniuje, Kaune, Panevėžyje. Jaunimas buvo patenkintas. Važiuodavo stovyklauti į Inkūnus. Būdavo rimta programa: melstis, Šv. Raštą skaityti, rožinį kalbėti. Kasdien būdavo aukojamos šv. Mišios, atvažiuodavo Andrioniškio klebonas, kartais ir Monsinjoras atvažiuodavo. Būdavo laiko ir žaidimams, vaidinimams, būdavo smagu. Buvau įpareigota pasiūti ateitininkų vėliavą, ją visur veždavosi.

Anykščiuose Monsinjoras dirbo 20 metų. Kai jau buvo altarista, mažiau bendraudavom, jis turėjo šeiminkę. Labai jam pasilpo sveikata, nebegalėjo jau išpažinčių klausyti. Galvoju, kad jam pakenkė tas galvos sumušimas. Taip jau atminties nebeturėjo, nebesurasdavo net savo namų. Kai buvo stipresnis, aplankiau kelis kartus, pažino visada, nusijuokdavo.

Mirė ant mano rankų, naktį, aš tada budėjau. Sakiau – nupirkit karstą gatavai, jei naktį mirs, ką mes darysim. Tai viską ir nupirko. Šeiminkė apsidžiaugė, kad ją pakeisiu – tik tą vieną naktį ir buvau. Beveik nebekalbėjo, tik kvėpavo. Tik rečiau, rečiau... Apie vienuoliktą valandą sakau jai: kelkis, jau tuoj turbūt... Ir mirė, taip ramiai, jam neskaudėjo, nekeitėjo...

Skambinu vikarui, kad ateitų, sako – bijau. Ot tie vyrai... Aš žinau, kaip aprengt – kunigą rengiant, reikia žinot, ką po ko rengt. Turėjo būti viskas sudėta. Tai paskambinom Radzevičiui,

jis apiplovė, tada sakiau, ką po ko rengt. Sutana, tada alba balta, tada stula, tada arnotas. Labai ramiai tvarkėmės, gražiai, iki ryto ir sutvarkėm. Kunigai jau žinojo, atėjo melstis, tada jau buvo paruošta bažnyčia ir nunešė ten.

Jis labai globojo, sakydavo: prie sesers atsigulsiu. „Dėl parapijiečių – taigi joks kunigas daugiau ten nesilaidos. Ant senųjų kapinių tai tikrai gal keturi kunigai palaidoti, o ten niekas nenorės. Tai aš pasilaidosiu“. Taip ir buvo.

Po Monsinjoro į Anykščius atvažiavo kun. Stanislovas Krumpļiauskas. Prie šio klebono dirbau 5 metus, po to mane iškėlė į Šiaulius.

ses. Adelė Baltrašiūnaitė